

U. B. BERGEN

1611.45

Ms. 1568 I 1 - 46

17. mai 1943

17. mai

"I dag står flag stangen naken
flaendt Eidsvold grønende trær.
Men nettopp i denne timen
vet vi hva frihet er.
Det stiger en sang over landet,
seirende i sitt språk,
skjønt hvisket med lukkede leber
under de fremmedes åk.
Vi følte da treldommen truet
at lungene gispet i nød,
som i en sunken ubåt.
Vi vil ikke dø slik død."

(Nordahl Grieg)

Den 17. mai 1814 ble Norges grunnlov undertegnet. Derved tok en ny tid til for det norske folk. I flere hundre år hadde fremmede konger og embetsmenn regjert landet. Fra nå av skulle Norge være fritt, uavhengig og udelelig. Undertegnelsen av grunnloven på Eidsvold var høydepunktet i frihetsveien. Men grunnloven tok ikke bare sikte på en nasjonal frihet. Den bygde også på den individuelle frihet, på menneskerettighetene. Den ga tale og trykkefrihet, den ga rettskikkerhet. Grunnloven hadde som mål å gi grunnlaget for et lykkelig folk i rik utvikling. Den nådde sit mål. Det 19 århundret ble en utviklingens tid for Norge. Den tryklefrinet grunnloven ga, sikret Norge åndsgemonet i horden i annen halvdel av forrige århundret. Det øne norske geniet på kunstens og vitenskapens område sto fram etter det annet. Men ikke bare åndelig var det en rik tid. Og sosialt var vi et land i rik utvikling. Vi nådde en levestandard som de fleste land kunne misunne oss.

For oss som lever idag var grunnloven noe selv-følgelig. Det var en selvfølge at vi selv styrtet dette landet. Det var en selvfølge at vi fritt hevdet våre meninger og leste aviser. Like selvfølgelig var det at vi ikke ble arrestert uten grunn eller satt i fengsel uten lov og dom. Vi feiret 17. mai, men ikke alle tenkte vi på hva dagen betyddet. Så kom 9. april 1940. Da lærte vi hva landet betyr for oss, da forsto vi hva frinet vil si, da gikk det opp for oss hvilke rettigheter vi hadde nydt, da lærte vi å sette pris på kongen vår. I de tre årene som er gått, er dette blitt sterkere i oss. I dag er vi uten vår nasjonale og individuelle frihet, men vi vet at det ikke varer lenge. Vi vet at vi en dag skal stå fram som et fritt, uavhengig folk. Disse årene vil gjøre oss sterkere, mere sammensveiset enn før.

Når vi igjen kan feire 17. mai, vil det være i full vissitet om hva dagen betyr for oss. Når friheten er gjenvunnet vil der komme en ny vår i det norske folk.

Nyheter fra mandag til lørdag: 2

Tunis: Eventyret i Tunis er slut. Ved Cape Bone overga von Arnim sig og med ham flere andre generaler. Det hele var over onsdag kl. 20.15. Der er nu ikke flere fiendtlige soldater på frifot i Tunis. Fangstallet regnes til 175000 mann, hvorav 110.000 tyskere. Herav 17 generaler. Av disse er 13 tyskere. I alt er der i nordafrika tatt 400000 fanger. 11 tyske divisioner er sat ut av spillet. Siden fremstøtet fra flaskhalsen har liste 8d. armé mistet 8200 manndrepte, sårete og savnede. Videre har amerikanerne mistet 2600 mann. Der er tatt enormt med bytte, men der er ingen samlet oversikt. Onsdag var der talt op 1000 kanoner, 250 tanks og tusener av kjøretøyer. Dertil kommer 4½ mil. liter besnin og 12000 ton ammunition. Marinens har spilt en viktig rolle. Den lå rundt kysten i et tredobbelts beite.

Tyrkiet er der veldig begeistring over resultatet i Tunis, og der gis uttryk for at dersom festningen Europa blir forsvarst da Tunis vil det ikke var lengre før briterne er ved Berlin.

Tyskland har reaktionen vært sterkt. Neutral observatører melder over Stockholm at Berlinerne som hadde trodd Gøbbels freikringer om at alle tilbaketrekkninger var strategiske, sermet avisredaktionene med spørsmål om grunnen til nederlaget. Stemningen i Tyskland er deprimert og der går rykter om at Rommel er henrettet. Cape Bones forsvarsverker viser at tyskerne hadde ment at holde ut der lengre. De tyske soldater kompet ikke til sidste patron men kom til de allierte og ba om betingelsesløs overgivelse og ingen har forsøkt at rømme fra de provisoriske fangeloire. Det pekes i London på at general Alexander var den sidste som forlot Dunkirque ved tilknytningen der mens Rommel var den første til at forlate sin skjæver.

I Italien er der oprettet et 6 mands militæråd med kongen og Mussolini i spissen for at møte invasjonsaren, men tyskerne har sendt tropper i ilmarsj til Bologna.

Sjefene for de britiske styrker i midtøsten har vært samlet til møte i Kairo samtidig som statsminister Churchill er reist til Washington. Alt dette har økt invasionsfrykten savel i Italien som i Tyskland. Aviser i Schweitz nevner i den forbindelse at tiden nærmer seg da bløffet om festningen Europas styrke snart vil bli avsløret, og å først i Italien. Syd Italien er erklært i undtagelsesmilitant.

Flyaktiviteten i Middelhavet er øket og ikke mindst etter at de allierte fly er blitt helt fri feltbløft i Tunis. I begynnelsen av uken blev Palermo i dagslys angrepet av 400 fly og alene over havnen blev kastet 500 ton bomber. Marsala, Palermo, Messina, Milo og Biskare blev også angrepet ikkens første dage. Pantelleria blev bombet 3 gange i løpet av 36 timer. Fra mandag til onsdag mistet

3

aksen 17 fly mens 4 allierte gik tapt. Onsdag blev meldt om nye angrep mot Catania og Marsala samt angrep av fly fra Malta mot mål i Syditalien. Tapene i luften i Middelhavsmrådet er forbløffende små. Kun et fly gik tapt onsdag. Et ammunitionsskip blev sprengt i luften og flere andre sat i brand. Panteleria fik sit 7de angrep på 5 dage. Mens Malta ydet motstand mot luftangrep i $2\frac{1}{2}$ år og skjært ned 1250 aksefly er endnu ikke et alliert fly gået tapt over Panteleria. Onsdag meldtes om 19 nedskudte aksefly i Middelhavet samt 4 i Egeerhavet mot 1 alliert. Torsdag og fredag fortsatte flyangrepene mot mål i Italien og på Sicilien. Neapel, Marsala og Augusta var særlig utsatt for angrep. Et skip blev senket og tre skadet ved Marsala, 20 skip blev senket eller skadet i Augustas havn. Den Cyrus i Egeerhavet er bombet to gange. 2 tyske skip blev senket. Under operasjonene i Middelhavet blev 17 aksefly skudt ned. 2 allierte gik tapt. Over Sicilien blev nedkastet flyveblader som sa at dersom Sicilianerne hadde fått nok måtte de vise det ved demonstrationer mot Italien. I motsat fald blir bombingen fortsat til Italienerne gir sig. Lørdag meldes at Romas havneby er bombet samt Olbia på Sardinien. Her blev tre skip senket og tre fly skudt ned. Cagliari samt andre mål på Sicilien og i Syditalien blev også angrepet av fly fra Malta. Flåten bombet Pantelleria og det later til at der ikke opererer fly lenger fra denne ø. Bøyen av Tunis er avsat og erstattet med en annen av samme hus.

Vestfronten: Efter kampenes ophør i Tunis har det britiske og amerikanske flyvåben gjennoptatt sin aktivitet over Tyskland og siden torsdag er der meldt hver dag om kraftigere og kraftigere angrep, de kraftigste hittil i denne krig. Duisburg blev angrepet nat til torsdag og mere enn 1500 tons bomber kastet over byen. 34 fly gik tapt. Nat til fredag og fredag i dagslys fortsatte angrepene mot mål i Ruhr, over Berlin og mål i Tsjekkoslovakiet. Videre Kiel, Antwerpen, flyfabrikken Neaulte i Frankrike, St. Nazaire, Aberville, Boulogne samt Cherbourg. 34 fly gik tapt over Tyskland nat til fredag. 8 over Frankrike men her blev 12 tyske jagerfly skudt ned hvorav 3 av norske flyvere. Det var amerikanske flyvende festninger som var over Kiel. Andre fly bombet General Motors fabrikker i Antwerpen, industrimål i Felsen i Holland samt flyplasser i Belgien. 12 fiendtlige fly blev skudt ned. 11 bombefly og 4 jagerer gik tapt. Der har været liten tysk flyaktivitet over England. Av de få fly som har vært over er 6 skudt ned. Fredag var der ikke tyske fly over England. En norsk jagerskadron har siden begyndelsen av mars gjort bedre arbeide enn nogen anden skadron. I denne tiden har den ødelagt 29 fiendtlige fly, herav 12 i sidste måned. De allierte bombingene smadrer nu det som dannet grunnlaget for Hitlers tidligere seire. På tross av kampene i Tunis har alene britiske fly i disse månedene kastet 26000 ton bomber over Tyskland.

Lette britiske flåtestyrker har angrepet tyske torpedobåter ved den hollandske kyst og senket to uten egne tap. Torpedofly senket i skib ved norskekysten. Under et konvoislag i Atlanterhavet blev 4 ubåter senket. Konvoien kom i havn med mindre tap. Senkningene er fortsat gåt ned i de to første uker av mai.

Osten: Der har været kamper i Burma og briterne melder at de har nåttet, trekke sig tilbake til nye stillinger. Amerikanske styrker er gåt iland på Alautene hvor der nu raser hårdé kamper. Japanerne har gjort et mislykket landgangsforsøk på New Guinea. 3 japanske destroyere blev senket samt et forsyningsskip. 13 av 25 japanske fly blev skudt ned av amerikanerne i Stillehavet. 5 amerikanske fly gik tapt, men to av flyverne blev reddet.

Rusland: Mandag meldtes om russisk storoffensiv i luften ved Orel og i hele uken har virksomheten på denne front været preget av aktiviteten i luften. Den foregående uke skjøt russerne ned over 1000 tyske fly og tapte selv 250. Mandag meldtes om 75 neskudte tyske fly ved Orel. 21 egne gik tapt og tirsdag tapte tyskerne 56 fly mot 11 russiske. På Kuban har der været hårdé kamper. Det lykkes russerne at trenge ind i de ytre forsvarsverker i Novorossisk og senere at bryte de tyske linjer i samme avsnit. Der er imidlertid endnu ingen avgjørelse her. Ved Leningrad mistet tyskerne 7000 mand ved en mislykket øyerasjon. Senere i uken er kampene blusset op i dette avsnit. Russene har bombet Kiev og jernbanen Kharkow-Donetz samt Orel og Djenprprotowsk. Flere jernbanetog med tyske tropper er sprengt i luften. Warsjave, 1100 km fra nærmeste russiske base er bombet av russiske fly uten egne tap. I Barentshavet har russerne senket 2 skib og to amerte trålere og i østersjøen 1 troppetransportskip.

Forskjellig: DE FINSKES FAGFORENINGER HAR ANMODET EGGERINGEN OM AT FA SLUT PA KRIGEN I RUSLAND:
Franco har forsøkt sig som fredsmegler igjen. Eden har svart at de allierte ikke er interessert.
Ungarn har avslåt at sende sine divisioner tilbake til Rusland. U.S.A. oppgir sine tap i krigen til 80660 mann, herav 24931 av marinene.

Churchill talte fredag til Home Guard.
Hælestby og Lotke er sendt til Grini antagelig p.g.a. protestene mot arbeidsutskrivningen. Tyskerne overtar nu mere og mere ledelsen av Quislingenes departementer.

Von Müller sa bi.a.fredag: Millioner av ton er nå frigjort for troppetransport. Stormen på Europa forestår. Det kan ta tid men Hitler sitter i et bur. Himmelten vil bli sort av fly og Tyskland vil fulgt ut få føle de lidelser de har påført andre.

Nyhetene søndag:

Vestfronten: Nat til søndag rettet Moskito-bombefly angrep mot mål i Berlin, mens andre fly angrep jernbanemål i Frankrike, Nederland, Belgia og Nordvesttyskland. Der blev opnådd treff på et forsyningsskib utenfor kanalkysten. Et forsyningsskib og en tankbåt blev senket ved Norskekysten.

Større styrker amerikanske fly var for annen dag på rad over Tyskland. Ubåthavnen Emden blev bombet med glimrende virkning. De allierede blev mødt av 100 tyske jagere hvorav flere blev skudt ned. I amerikansk fly gik tapt. Andre fly angrep Nord-Frankrike. 7 tyske jagere blev skudt ned, 6 egne gik tapt. Ved kysten og over England blev 4 fly skudt ned, hvorav 2 av norske jagere. - Fotografier fra Kiel viser at nesten alle bomber traff sine mål.

Middelhavet: Allierte fly angrep Palermo, Olbia, Algero, Romas havneby o.a.mål. På 6 måneder er 2000 aksefly skudt ned over Middelhavet og mindst 1000 ødelagt på bakken. Von Armin er kommet pr. fly til England. - General Alexander har for flere måneder siden underrettet krigsministeriet at han regnet felttoget i Tunis færdig 15. mai. Der er større kamper igang i Jugoslavia. Aksen har måttet sætte ind bombefly mot friskarene, som nylig indtok et jernbane-knutepunkt og en kulgrube. I Slovenia blev en italiensk division revet op. Der er begeistring i Jugoslavia i anledning den britiske sejr i Tunis. En italiensk division gjorde oprør da soldatene fik vite sandheten gjennem flyveblad.

Rusland samt østen: Tyske motangrep ved Lonetz blev slåt tilbake og russerne bedret sine stillinger. Tyske angrep ved Leningrad og nordøst for Moskva blev avvist. Kampene på Aleutene har nu rast 5 dage og amerikanerne som holder sine stillinger øver et sterkt press på de japanske styrker. Kampene må sees som indledning til videre operationer.

17. mai 1943 vil gå over i historien som den bedste vi har opkøvet i disse år under fremmed åk.

Den bragte med sig størie tillid til fremtidens. Den ga os sikkerhet for at den kamp vi tok på os, os byrder vi er villige at bære og de offre vi er villige at gjøre, ikke er forgjæves.

Vi ønsner målet forut-FRIHETEN-
og når vi feirer dagen, gir vi hverandre det løfste at
anspenne all vor kraft i den store slutkamp. Sammen med dem
derute som ofret og ofrer sit liv for landets frigjørelse-
fra kongen til yngste mand på dæk-skal vi højjemme vinde
frem til en ny frihetsdag, til en ny